

صنعت نفت ایران در گذشته

و آینده این صنعت بزرگ در کشور ما

در بهار سال ۱۳۳۳ بموجب قراردادی که بین دولت ایران و شرکت ملی نفت ایران از یک طرف و کنسرسیومی از شرکت‌های نفتی از طرف دیگر منعقد شد صنعت نفت ایران وارد مرحله جدیدی از رونق و فعالیت گردید.

بموجب این قرارداد که در هفتم آبان ماه ۱۳۳۳ به توشیح ملوکانه رسید شرکت‌های عضو کنسرسیوم نفت ایران دو شرکت باسامی «شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران» و «شرکت سهامی تصفیه نفت ایران» تشکیل دادند که جمعاً «شرکت‌های عامل نفت ایران» نامیده میشوند. این دو شرکت به ترتیب اختیار اکتشاف و تولید نفت را در حوزه معینی در جنوب ایران بنام «حوزه قرارداد» و تصفیه آن را بعهدہ دارند.

عملیات شرکت‌های عامل نفت ایران بلافاصله پس از عقد قرارداد آغاز گردید نخستین کشتی نفتکش در روز هشتم آبان ماه همانسال از اسکله آبادان بارگیری نمود و بدینوسیله این واحد صنعتی و تولیدی کشور عملیات خود را با فعالیت بیشتری دنبال کرد. گروه‌های مختلف نقشه برداری - بیوگرافی - زمین‌شناسی - ژئوفیزیکی به فعالیت‌های اکتشافی پرداختند و بتدریج مناطق نفت‌خیز تازه‌ای در حوزه قرارداد کشف کردند.

تا سال ۱۳۳۳ در سراسر حوزه قرارداد شش منطقه‌ی نفت‌خیز (مسجد سلیمان - هفتگل - گچساران - نفت سفید - آغاچاری - لالی) و یک منطقه گاز طبیعی (بازنان) شناخته شده بود. از آن پس مناطق جدید دیگری کشف گردید و تا پایان سال ۱۹۶۶ مناطق مارون - کرنج - فاریس اهواز - بی‌بی حکیمه - رامشیر - رگ سفید - و خارگ نیز بدانها افزوده شد.

از مناطق گچساران و آغاچاری بالاترین میزان نفت بدست آمد . منطقه آغاچاری با تولید سومین میلیارد بشکه نفت خام در روز ۱۴ اسفندماه ۱۳۴۴ از مرز درخشانی گذشت و بدین ترتیب ششمین منطقه نفت خیز در دنیا گردید که بیش از سه میلیارد بشکه نفت از هر یک از آنها تولید گردیده است .

در پایان سال ۱۹۶۶ از ۱۶۴ حلقه چاه تولیدی در حوزه قرارداد بهره برداری بعمل آمد و میزان تولید نفت خام در سال ۱۹۶۶ به ۹۸۰۸۰۰۰۰۰ تن رسید که نسبت به سال ۱۹۶۵ میزان ۱۱۶ درصد افزایش داشت . احداث دستگاه های جدید بهره برداری - توسعه شبکه خطوط لوله - ایجاد مخازن نفت و مراکز مجهز بارگیری از عوامل مهم ازدیاد تولید بوده است . در پایان سال ۱۹۶۶ در مناطق نفتخیز جمعاً ۱۸ دستگاه بهره برداری بظرفیت ۲۰۴۲۰۰۰ بشکه در روز مشغول بکار بوده اند .

پالایشگاه آبادان امروز در شمار مدرن ترین و بزرگ ترین پالایشگاه های جهان است . با گسترش برنامه نوسازی و ایجاد تأسیسات تازه ای مانند دستگاه تبدیل کاتالیتیک اندازه گیری نفت خام و دستگاه های شستشوی نفت سفید با کلرور مس و نیز مرمت و تعمیرات مداوم سایر دستگاهها و بخصوص دستگاه های تقطیر نفت خام و همچنین استفاده از ماشینهای محاسباتی الکترونیکی بمنظور بهبود اداره و تنظیم عملیات - پالایشگاه آبادان نه تنها قادر به تأمین تقاضاهای گوناگون بازارهای جهانی شده است بلکه از مقدار هزینه عملیات آن نیز بطور محسوسی کاسته شده است . در سال ۱۹۶۶ مجموع محصولات پالایشگاه به ۱۸۶۶۰۸۰۰۰ تن سنگین (۳۸۳۰۰۰ بشکه در روز) بالغ گردید . ایجاد مرکز بارگیری نفت خام در جزیره خارک نیز یکی از اقدامات درخشان شرکتهای عامل نفت ایران بوده است . جزیره دورافتاده خارک با اجرای این طرح

تغییر شکل داده و امروزه بصورت یکی از بزرگترین بنادر صادراتی نفت خام دنیا درآمده است. طرح احداث بندر - متضمن تغییرات عمده‌ای در شبکه خطوط لوله بین مناطق تولید و محل بارگیری بود. یک خط لوله بطول ۱۷۰ کیلومتر و بقطر ۱۰۷ سانتیمتر که بزرگترین خط لوله در نوع خود در جهان محسوب میشود نفت خام را از منطقه آغا جاری به بندر گناوه میرساند و دو خط لوله دیگر از منطقه گچساران تا گناوه کشیده شده و سپس بوسیله چهار خط لوله زیر دریائی نفت خام به مخازن جزیره خارک منتقل میشود. تأسیسات بارگیری جزیره خارک نیز بسیار مجهز و مدرن است و اسکله آن دارای ۱۰ لنگرگاه میباشد که از هر لنگرگاه آن میتوان ساعتی بیش از ۱۰۰۰۰ تن نفت خام را اندازه‌گیری نموده و بارگیری کرد.

بزرگترین نفتکشهای موجود دنیا میتوانند در کنار این اسکله پهلو گرفته و بارگیری کنند. بعلاوه در اثر تریبات جدیدیکه برای صادرات منظور شده قرار است فرآورده‌های نفتی بجای آبادان از بندر ماه شهر بارگیری شود و باین منظور تأسیسات عظیم و مدرنی در بندر ماه شهر ایجاد گردیده که در آینده نزدیکی افتتاح میشود.

طی این مدت مسئولیتهای بزرگ بیش از پیش به عهده کارکنان ایرانی گذاشته شده و برای اجرای هر چه بیشتر این برنامه هر ساله گروهی از کارکنان ایرانی بمأموریتهای آموزشی خارج از کشور اعزام میشوند و بمنظور آمادگی بیشتر کارکنان ایرانی برای قبول مسئولیتهای بالاتر هر ساله به تشکیل دوره‌های مدیریت و سمینارهای آموزشی اقدام میشود. در اثر همین سعی و اهتمام است که از ۱۹۶۲ بدین سوی تعداد کارکنان خارجی از ۶۴۱ به ۳۴۷ نفر تقلیل یافته است.

در نتیجه فعالیتهای کنسرسیوم و شرکتهای عامل از سال ۱۹۵۴ تا

پایان سال ۱۹۶۶ مبلغ ۱۳۷۷ میلیون لیره (۲۸۹۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال) عاید دولت ایران گردیده است. تنها در سال ۱۹۶۶ مبلغ ۴۳۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال (۲۰۷۴۰۰۰۰۰۰۰۰ لیره) در اجرای قرارداد نفت با ایران پرداخت شده که نسبت به سال ۱۹۶۵ معادل ۲۴۶۰۰۰۰۰۰۰۰ لیره (۵۰۴۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال) افزایش داشته است.

علاوه بر درآمد فوق شرکت‌های عامل برای مخارج ضروری خود در ایران نیز مبالغی ارزش خارجی توسط بانک ملی ایران وارد نموده‌اند و نیز مبلغ ۶ میلیون لیره وام بی بهره برای عمران خوزستان و ۲ میلیون لیره برای سرمایه «شرکت سرمایه‌گذاری ایران» اختصاص داده شده است. هدف شرکت اخیر تشویق توسعه صنایع در ایران می‌باشد و وام عمران خوزستان برای اجرای طرح‌های عمرانی و امور مربوط به شهرداری در استان مذکور اختصاص داده شده است.

در چند سال اخیر نیز معادل مبلغ ۵۴ میلیون دلار برای توسعه دانشگاه پهلوی شیراز و تأسیس کتابخانه بآن دانشگاه اهداء شده است. موفقیت‌های درخشانی که در زمینه‌های مختلف عملیات نصب شرکت‌های عامل نفت ایران گردیده مرهون پشتکار و خدمات بی‌شائبه و مجاهدات دسته‌جمعی کارکنانی است که در این صنعت بزرگ بکار مشغولند. با ادامه این مجاهدات و همکاری شکی نیست که صنعت نفت ایران در سالهای آینده گام‌های بلندتری در راه آینده‌ای درخشان بر خواهد داشت.